

Nauka i naučno saznanje

Metodologija naučnog rada

Mijat BOŽOVIĆ

Nauka: značenje i porijeklo riječi

logos

---

grč.

govor, riječ, um, razum,
moć rasuđivanja

epistēmē

---

grč.

znanje, naučno znanje,
istinsko znanje

scientia

---

lat.

znanje, saznanje,
nauka, vještina

science

---

eng.

nauka, znanje,
prirodna nauka

Predmet i metod nauke

nerazdvojni su i jedno bez drugog
ne mogu da budu konstitutivni:
obim i naučno saznanje o predmetu
nauke zavise od razvijenosti metode

Pojam i uloga nauke

- Nauka kao organizovani vid ljudskog znanja i mišljenja;
- Sistemizovano pa nezavisnim postupcima provjereno znanje;
- Izvođenje naučnih principa i zakona iz naučnih činjenica;
- Nauka kao neprekidno traganje za istinom ili neprekidno odbacivanje zabluda;
- Naučno istraživanje direktno ili indirektno doprinosi materijalnom i duhovnom preobražaju ljudskog društva.

Elementi naučnog saznavanja

Nauka je
internacionalna.

Istorijski osvrt

- Stvaralački čin naučnika kao temelj velikih otkrića;
- Intuicija naučnika kao odraz cjelokupnog psiho-fizičkog stanja naučnika;
- Sofisti: pitanje metoda naučnog saznanja;
- Sokrat: postavio osnove metodološkog istraživanja i istine;
- Aristotel: izgrađuje logiku kao posebnu filozofsku disciplinu;
- Bejkon i Dekart: smatraju se osnivačima novovjekovne nauke.

“Scientia
potestas est.”

— Franciscus Bacon

Cilj nauke

#1	opis	kvantitativna ili kvalitativna deskripcija (najniži nivo saznanja neke pojave)
#2	klasifikovanje	razvrstavanje pojava na osnovu nekih bitnih obilježja
#3	objašnjenje	objašnjenje funkcionalnih ili uzročno-posljedičnih odnosa (najviši nivo naučnog saznanja)

Razvoj i struktura saznanja

- Spirala razvoja naučnog saznanja;
- Realno sagledavanje stvarnosti radi lakše čovjekove egzistencije kao cilj saznanja na globalnom nivou;
- Naučne hipoteze, teorije, zakoni i sistemi zakona se neprekidno mijenjaju, revidiraju, formulišu na drugi način;
- Evolutivno sazrijevanje nauke u svoj razvoju;
- Dinamičko dijalektičko svojstvo razvoja saznanja.

Subjekt i objekat u nauci

subjectum

---

podloga, temelj, predmet,
osnovni pojam, lice ili osoba

izvjestan **neko**
za koga je problem

lat.

objectum

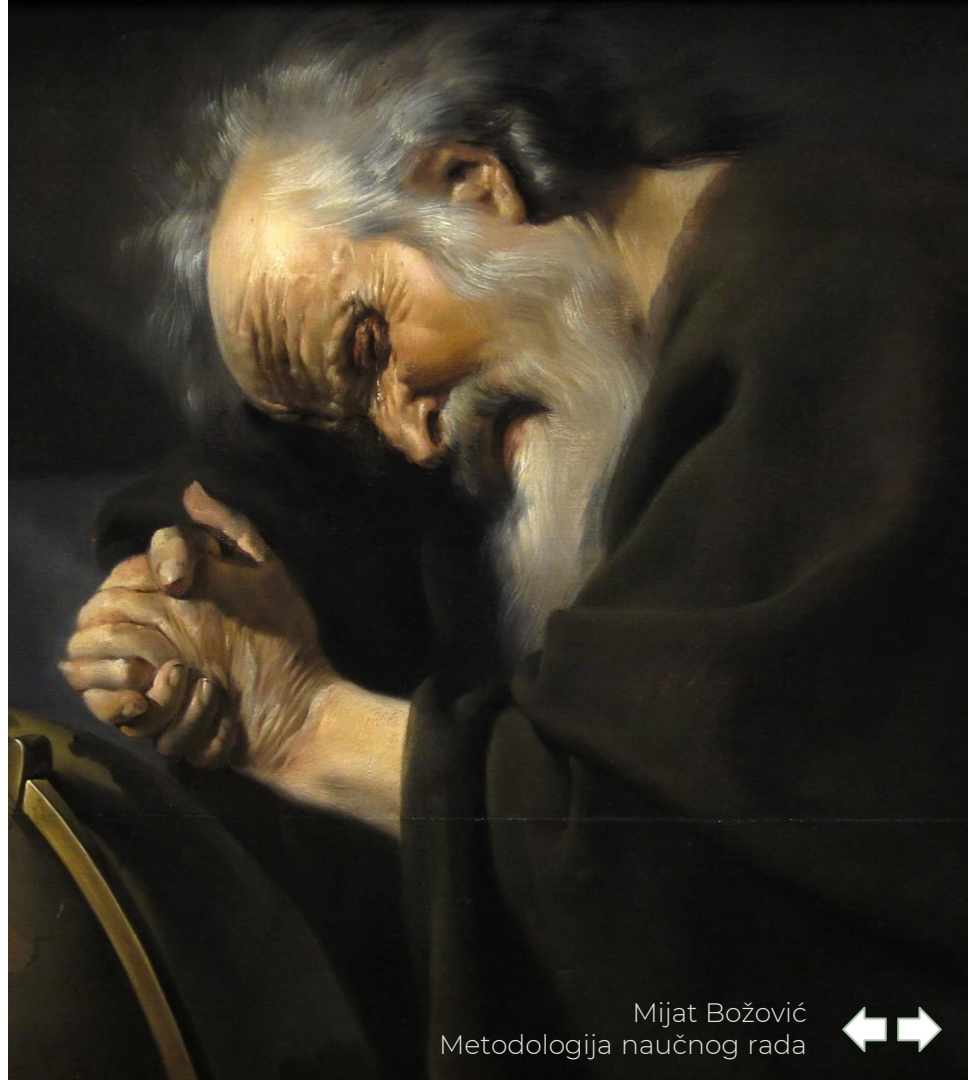
predmet, stvar, ono što se vidi
ili predstavlja

izvjesno **nešto**
što se manifestuje kao problem

“Everything flows,
nothing stands still.”

– Heraclitus of Ephesus

Kategorije subjekta i objekta

1

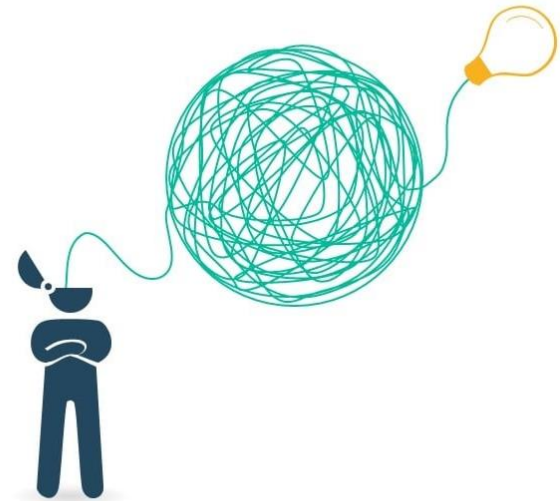
okolina (objekat) kao opšta genetička podloga iz koje izrastaju svi gnoseološki procesi, a organsko biće (subjekat) kao nešto što prima dejstvo okoline

2

gnoseološki objekat su okolina, tijelo i njegova psiha, dok je gnoseološki subjekat psiha kao nešto čime se vrši to saznanje

3

ne samo okolina, tijelo i psiha već i samo saznanje može biti objekat saznanja

Saznajni nivoi

01

istraživanje

Cilj istraživanja je da se dođe do naučnog saznanja.

03

objašnjenje

Razjašnjavaju se problemi koji su postavljeni i činjenice koje su sređene.

02

izlaganje

Izlažu se saznanja stečena tokom istraživanja.

04

verifikacija

Naučna potvrda dobijenih rezultata.

03

Objašnjenje

fundamentalni cilj svakog naučnog rada

Različiti tipovi objašnjenja

funkcionalno

razmatra odnose i pojedinačne uloge

genetičko

pokazuje razvoj nekog svojstva, pojave, procesa

kauzalno

traženje uzroka onog što se objašnjava

teleološko

otkriva svrhu onog što se čini ili događa

statističko

objašnjava masovne pojave

Osnovne forme objašnjenja

hipoteza

stav ili kompleks stavova neodređene
saznajne vrijednosti

zakon

proističe iz hipoteze kada se njen opšti stav
potvrdi i dokaže da ne može biti oboren

teorija

viši i složeniji oblik naučnog objašnjenja na
osnovu do tada sakupljenih činjenica

sistem

cjeloviti skup sređenih znanja
svih nivoa

Logika i nauka

- *Logikos* (grč.): koji se tiče razuma, razumni;
- Nauka o zakonima mišljenja koji se primjenjuju u sticanju naučnog znanja;
- U užem smislu: nauka o prirodi i postojanju pojmova, sudova i zaključaka;
- Logika utvrđuje pravila mišljenja prema kojima se stiču znanja u nauci;
- Saznanje kao kombinacija iskustva i razuma.

Logika je primijenjena u nauci.

Elementi mišljenja

pojam

Misao o bitnim osobinama objekta, o njegovim suštinskim svojstvima ili strukturnim karakteristikama.

sud (stav)

Iskazuje se rečenicama kojima se nešto tvrdi ili poriče; apodiktički, asertonički i problematični sudovi.

konkluzija

Zaključak izveden iz dva ili više sudova koji se zovu **premise** a koji se povezuju logičkim mišljenjem.

Pseudonauka

Znanje, vjerovanje i praksa da se oponašaju postupci koji se primjenjuju u nauci i da se oni predstave kao nauka.

Svaku naučnu oblast prati serija pseudonauka.

Pitanja?

mijatboz@ucg.ac.me

